

---

Bill Nasson, *De Boerenoorlog, 1899-1902*.  
Verloren, Hilversum 1999. 301 blz. ISBN 90 6550  
082 0. f 49,60  
– Derk Jansen

---

Voor de kerkhistoricus zijn van dit tien hoofdstukken tellende boek het achtste en het negende het interessantst. De daaraan voorafgaande schetsen de standpunten, posities en offensieven van de oorlogvoerende partijen, totdat na drie jaren van strijd de vrede 'uitbreekt'. In 'Opstellingen en overtuigingen van Engelsen en Boeren' (VIII), en 'De oorlog een eeuw later' (IX) wordt de lezer geconfronteerd met beeld en zelfbeeld van de deelnemers en het opmerkenswaardige is, dat die alle Bijbelse connotaties hebben. Voor niet-belligerenten, voornamelijk Europeanen en Amerikanen, ging het om de verbeelding van de kleine blanke christelijke natie, die de Britse imperiale macht uitdaagde. Voor veel Engelsen daarentegen waren de Boeren reactionair en primitief: in wat werd gezien als een gepassioneerde en fundamentalistische godsdienstbeleving stegen ze niet boven het niveau van de hen omringende autochtone bevolking uit. Andere Britten daarentegen erkenden het recht van de Boeren op een eigen staat, maar deze stemmen waren ver in de minderheid. De Boeren zelf beschouwden zich als beschaafde christenen aan wie God het recht op zelfbeschikking had gegeven; hun strijd was die voor een Zuid-Afrikaans Nieuw Jeruzalem. Merkwaardigerwijze komt er weinig 'Nederland' in dit boek voor en Bart de Graaffs inleiding over 'Honderd jaar Nederlandse betrokkenheid' is dan ook een welkome aanvulling op het oorspronkelijke werk. Hij zegt daarin mooie dingen over het kleine Nederland, dat 'ongestraft groot kan zijn: in het betonen van feitelijk vrijblijvende, morele solidariteit met de internationale strijd tegen onrecht en onderdrukking', maar slaat m.i. te weinig acht op Nederland als 'kleine staat'. Nederlanders zagen in de Boeren niet alleen een bedreigd stamverwant volk, maar projecteerden op hen ook het eigen volksbestaan, temidden van de grote Europese staten. Veel Boeren beschouwden zichzelf als de dragers bij uitstek van een oudtestamenteel gestempeld calvinistisch puritanisme. Onder hen traden af en toe profeten op: zieners en fundamentalisten die de oorlog niet alleen met een religieus fatalisme aanvaardden, maar deze ook zagen als een strijd voor de herwinning van teloor gegane

waarden van een pré-kapitalistische samenleving. De oorlog werd voor hen een heilige roeping om het door God geschonken erfgoed, verworven na een Israëlitische zoektocht, te beschermen. In dit alles speelden rationele, maar vooral irrationele elementen hun eigen rol. Wat dit laatste betreft wordt er ettelijke keren gewezen op de betekenis van 'Sieners' aan de kant van de Boeren. Voor de laatstgenoemden gold grosso modo, dat door het geloof de moed en het morele besef op peil werden gehouden: de strijd was een patriottische oorlog waarin het voortbestaan van een christelijke natie om offers vroeg. Deze algemene notie werd nog versterkt door het optreden van profeten als Niklaas van Rendsburg. Meer werelds gerichte commandanten moesten niet veel van hem hebben, maar de generaal Jacobus de la Rey (1847 – 1914), die zich in de strijd tegen de Britten zeer onderscheidde, luisterde aandachtig naar diens profetieën en vond er een soort bovennatuurlijke ondersteuning in voor de activiteiten van zijn commando's. De aanwezigheid van deze 'Sieners' had op de Engelsen soms een verlammende invloed; men dacht dat het onmogelijk was de boerencommando's een stap voor te zijn: door een combinatie van tactische intelligentie, ongeziene verplaatsing en bovennatuurlijke planning hielden de Boeren op mysterieuze wijze stand. Aan dit voorbeeld wordt nog eens duidelijk hoe belangrijk op alle niveaus de beeldvorming in deze oorlog is geweest en in de twee genoemde hoofdstukken laat Nasson daarvan fraaie staaltjes zien. In het voorgaande werden vooral de kerkhistorische elementen van het boek toegelicht. Wie van oorlogsverslaggeving houdt komt ook aan zijn trekken, want de auteur beschrijft de gevechtshandelingen tot in detail. Aangezien de bijgevoegde kaartjes echter nogal klein en flets zijn afgedrukt zal de lezer een bovenmatig beroep moeten doen op zijn verbeeldingskracht.

---

Vefie Poels, *Vrouwen van het Grote Missie-uur. Geschiedenis van de Missiezusters van Asten vanaf 1913*, Nijmegen 1997 (KDC-Scripta, 9) 120 pp., ill. ISBN 90-70504-54-5; f 25,00 Verkrijgbaar bij het Katholiek Documentatie Centrum Nijmegen, Postbus 9100, 6500 HA Nijmegen, 024-3612412  
– Gian Ackermans

---

Onder het 'Grote Missie-uur' verstaat men de periode